

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه مقالات

بررسی هم‌گرایی ایران، چین و روسیه
برای موازنه‌سازی در مقابل توسعه ناتو در خلیج فارس

کاری از اندیشکده راهبردی تبیین

وبسایت اندیشکده: www.Tabyincenter.ir

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، چهارراه فرمانیه، **خیابان شهید آیت الله نمر** (بوستان سابق)،
خیابان نسترن، پلاک ۳۲

کد پستی: ۱۹۵۷۶۶۴۷۳۴

تلفن: ۲۶۱۵۳۳۲۹

نمابر: ۲۶۱۵۳۳۲۹

فهرست

مقدمه / ۲

۱. نگاه چین به توسعه ناتو در خلیج فارس / ۴

۲. نگاه روسیه به توسعه ناتو در خلیج فارس / ۱۱

۳. ایران، روسیه، چین و توسعه نفوذ ناتو در خلیج فارس / ۱۸

جمع بندی / ۲۲

(جهت دسترسی آسان تر به مطالب، می‌توانید روی عنوان مورد نظر کلیک کنید)

مقدمه

وزیر خارجه ایالات متحده آمریکا در سفر چندی پیش خود به منطقه، از گفتگوی اوباما با سران کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در خصوص افزایش همکاری این شورا با ناتو، در سفر آتی اش به عربستان سخن گفت. اوباما البته چندی قبل تر به عربستان سفر کرد اما آن چه در رسانه ها از دیدارهای او با مقامات عرب گزارش شد، نشانی از ناتو نداشت. با توجه به پیش خبر جان کری، بعید است این امر مورد مذاکره طرفین نبوده باشد. با توجه به پیامدهای توسعه‌ی نفوذ و حضور ناتو در خلیج فارس بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فهم این پیامدها از سویی و راهکارهای مواجهه با آن از سوی دیگر، امری ضروری است. پس از بررسی پیامدهای حضور ناتو در خلیج فارس بر امنیت ملی

ایران در مقاله پیشین^۱ نگارنده این سطور، آن چه اکنون مورد بررسی قرار می‌گیرد، نوع نگاه چین و روسیه به توسعه ناتو در خلیج فارس و فرصت ایران از رفتارهای این دو برای مواجهه با ناتو در خلیج فارس است.

اندیشکده راهبردی تبیین

1 .<http://tabyincenter.ir/index.php/menu-examples/child-items-5/?p=1534>

۱. نگاه چین به توسعه ناتو در خلیج فارس

برای فهم نگاه چین به توسعه ناتو در خلیج فارس، ابتدا باید نگاه پکن به این منطقه فهم شود. در کانون نگاه چینی به منطقه خلیج فارس، مسأله انرژی قرار دارد. گفته می‌شود تا سال ۲۰۲۰، چین بیش از ۷۰ درصد انرژی مورد نیاز خود را از این منطقه تأمین خواهد کرد. چینی‌ها برای دستیابی به چنین هدفی بر تعاملات سیاسی-اقتصادی خود با دولت‌های حاشیه خلیج فارس افزوده‌اند. در سفر اخیر رئیس‌جمهور چین به منطقه، علاوه بر این که «روابط مشارکتی راهبردی» میان تهران و پکن تحکیم یافت، چنین رابطه‌ای با عربستان نیز در دستور کار قرار گرفت. نکته قابل تأمل اما این که در آستانه سفر رئیس‌جمهور چین به عربستان، سند راهبرد چین در قبال کشورهای عربی منتشر شد.^۲

2 . http://news.xinhuanet.com/english/china/2016-01/13/c_135006619.htm

ترجمه این سند در سایت اشراف موجود است :

بخش گسترده این سند، بر روابط تجاری و اقتصادی میان چین و دولت‌های عرب تأکید دارد. واقعیت این است که چین نمی‌تواند به انرژی بیندیشد، اما نسبت به امنیت آن بی‌تفاوت باشد. امنیت انرژی از دیدگاه مصرف‌کنندگان به معنای آن است که اولاً دسترسی آسان و بدون احتمال خطر به منابع نفت و گاز جهانی وجود داشته باشد، ثانیاً این منابع دارای تنوع و گوناگونی از لحاظ منطقه و جغرافیای منابع و نیز مسیرهای انتقال باشند و ثالثاً جریان نفت و گاز عموماً از محلی تأمین شوند که ثبات و عدم تغییر در حکومت‌های آنان درازمدت و طولانی باشد.^۳ همین امر باعث می‌شود تا معادلات امنیتی خلیج فارس برای پکن حائز اهمیت باشد. اما با این وجود، پژوهشی که در دانشگاه هاروارد و با تکیه بر مصاحبه با نخبگان سیاست خارجی چین منتشر شده،

<http://www.eshraf.ir/6245>

۳. افشین متقی. «جایگاه استراتژیک خلیج فارس در سیاست خارجی چین». پژوهش‌نامه ایرانی سیاست بین‌الملل. ۱۳۹۳.

نشان می‌دهد که نخبگان چین یک خط قرمز برای خود تعریف کرده‌اند و آن عدم همکاری با دستورکار آمریکا در دریای چین جنوبی و شرقی است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سایر مناطق برای چینی‌ها اولویت راهبردی چندانی ندارد و این کشور می‌کوشد تا در این مناطق با طیف هرچه بیشتری از بازیگران همکاری نماید و ثانیاً مسئولیت حل و فصل بحران‌ها را برعهده نگیرد.^۴

این که چین در یک زمان هم با عربستان و هم با ایران که دو قطب مؤثر در خلیج فارس هستند، توافقاتی در راستای روابط مشارکتی راهبردی امضا می‌کند، بیان‌گر نگاه و رویکرد خاص چین به خلیج فارس و منطقه غرب آسیاست. طبیعی است که مبتنی بر چنین نگاهی، فهم چین از روندهای امنیت‌ساز در خلیج فارس

۴. محسن شریعتی‌نیا. «چین در سوریه: تداوم دیپلماسی بی‌سروصدا». مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام. آذر ۱۳۹۴.

نیز، فراتر از معادلات قطبی شده‌ی منطقه است.

چین با نوع بازیگری خود در منطقه و ایجاد روابط مشارکتی راهبردی با بازیگران اصلی آن، سعی کرده تا منافی متقابل ایجاد کند و همین امر زمینه حضور او در معادلات منطقه را البته با پیوست امنیتی-اقتصادی فراهم کرده است. او در حالی به توسعه روابط خود با این بازیگران پرداخته که حضور آمریکا در خلیج فارس ادامه دارد. علاوه بر این، به‌تازگی انگلیس نیز با همکاری بحرین به این منطقه بازگشته است.

در تلقی چین از توسعه ناتو در خلیج فارس، دو امر قابل بررسی است؛ امنیت انرژی و افزایش تمرکز آمریکا به شرق آسیا. به نظر می‌رسد مطلوب چین در منطقه غرب آسیا این است که همواره حدی از تنش وجود داشته باشد تا امکان انتقال تمرکز آمریکا به شرق آسیا فراهم نشود. البته این تنش صرفاً تا حدی برای چین پذیرفتنی است که امنیت بازار و انتقال انرژی دچار صدمه نشود.

در تلقی چین از توسعه ناتو در خلیج فارس، دو امر قابل بررسی است: اول امنیت انرژی و دوم افزایش تمرکز آمریکا به شرق آسیا. به نظر می‌رسد مطلوب چین در منطقه غرب آسیا این است که همواره حدی از تنش وجود داشته باشد تا امکان انتقال تمرکز آمریکا به شرق آسیا فراهم نشود. البته این تنش صرفاً تا حدی برای چین پذیرفتنی است که امنیت بازار و انتقال انرژی دچار صدمه نشود. به نظر می‌رسد مبتنی بر ادراک چین از رفتارهای آمریکا، حضور ناتو در خلیج فارس به نوعی کاهش نقش واشنگتن در معادلات امنیتی منطقه تلقی خواهد شد اگرچه آمریکا هم‌چنان مهم‌ترین بازیگر ناتو محسوب می‌شود. لذا از نظر چین، حضور ناتو در خلیج فارس یعنی افزایش تمرکز آمریکا به شرق آسیا.

بر همین اساس به نظر می‌رسد دو حالت برای پاسخ چین به توسعه ناتو در خلیج فارس متصور باشد:

۱. تقویت نقش خود در معادلات منطقه به صورت برجسته برای وادارسازی آمریکا به افزایش تمرکز بر

غرب آسیا که این امر می‌تواند امکان گردش به شرق را برای آمریکا سخت‌تر سازد.

۲. حفظ و تقویت روابط خود با بازیگران منطقه‌ای و مقابله با سیاست‌های توسعه‌طلبانه آمریکا در شرق آسیا.

البته امکان اتخاذ هر دو حالت در سیاست خارجی چین امکان‌پذیر است. این دو، بالقوه قادر خواهند بود تا هم امنیت انرژی را برای چین رقم بزنند و هم امکان رقابت با آمریکا در شرق آسیا را افزایش دهند. اما باید این ملاحظه را همواره در نظر داشت که چین جز در حوزه پیرامونی خود که برای او حائز اهمیت راهبردی است، کمتر علاقه‌ای به تقابل آشکار با آمریکا دارد. این را می‌توان در چارچوب موازنه نرم تبیین کرد که مجال دیگری طلبد.

چین اگرچه گسترش ناتو را در سطحی کلان، مانعی برای رسیدن به یک نظام چندقطبی می‌داند اما این به معنای سیاست‌های تماماً تقابلی با ناتو از سوی پکن نیست.

روسیه نسبت به جهانی شدن ناتو نگران است. به خصوص که این امر اکنون به صورت آشکارتری به غرب آسیا و شمال آفریقا نیز رسیده است. مقام‌های روس بر این باور هستند که الگوی لیبی می‌تواند به یک نمونه برای رفتارهای آتی ناتو تبدیل شود و روزی علیه روسیه نیز مورد استفاده قرار گیرد. این موارد می‌تواند روسیه را نسبت به هرگونه توسعه سازمان یافته ناتو در معادلات غرب آسیا حساس‌تر سازد.

چین نسبت به توسعه ناتو به شرق و به خصوص حوزه پیرامونی خود، حساسیت قابل توجهی دارد اما مبتنی بر نیازهای خود، حاضر شد تا در آذر ۹۴ با ناتو در خلیج عدن، مانور نظامی مشترک دریایی برای مبارزه با دزدان دریایی برگزار کند چرا که این همکاری را تضمین کننده امنیت انرژی می‌داند.

۲. نگاه روسیه به توسعه ناتو در خلیج فارس

یکی از مهم‌ترین مواردی که در بررسی نگاه روسیه به خلیج فارس قابل بررسی است، وصایای پتر کبیر است. زمام‌داران روسیه بر اساس وصیت‌نامه او، یکی از راه‌های تبدیل شدن به قدرت جهانی و امکان مقابله با رقبای دیگر را دست یافتن به آب‌های گرم خلیج فارس و دریای عمان می‌دانستند.^۵ نکته جالب اما این که سایت اسپوننتیک فارسی که وابسته به دولت روسیه است، اخیراً مطلبی با عنوان «آرزوی پتر کبیر بعد از صد سال عملی می‌شود!»^۶ منتشر کرد. طرح انتقال آب دریای خزر به خلیج فارس، موضوع این گزارش است. اسپوننتیک تا کنون چندین گزارش در این خصوص منتشر کرده و کم و کیف چنین طرحی را بررسی کرده است. این

۵. عبدالکریم مشایخی. «دولت روسیه و اندیشه سلطه بر خلیج فارس». مرکز مطالعات خلیج فارس:

persiangulfstudies.com

6. [http://ir.sputniknews.com/
opinion/20160330/1341903.html](http://ir.sputniknews.com/opinion/20160330/1341903.html)

سایت می نویسد: «ایران طرح احداث کانال اتصال دریای خزر به خلیج فارس را هم‌چنان تحت بررسی دارد. برای روسیه نیز این پروژه از اهمیت استراتژیک ویژه‌ای برخوردار است. اما غرب و ترکیه از ساخت آن ممانعت کرده و حتی این پروژه از جانب ایالات متحده، در فهرست تحریم‌های ضد ایرانی قرار دارد.»^۷

علاوه بر این، روسیه بی‌علاقه به احداث پایگاه نظامی در ایران برای مجاورت بیشتر با خلیج فارس نیست. در سال ۲۰۰۸ و در پی اوج‌گیری تنش روسیه و غرب در قفقاز، رجب صفرافوف، مدیر مرکز تحقیقات ایران معاصر در روسیه، به مسکو پیشنهاد داد تا با ایران و سوریه وارد اتحاد استراتژیک شود. بر اساس پیشنهاد صفرافوف، روسیه باید دو امتیاز به ایران بدهد و در عوض چند امتیاز از او بگیرد.

7 . <http://ir.sputniknews.com/iran/20160329/1336301.html>

یکی از امتیازهای روسیه از ایران، احداث دو پایگاه نظامی بود؛ یکی در شمال غرب ایران برای کنترل تحرکات نظامی احتمالی غرب و ناتو در گرجستان، آذربایجان و ترکیه و دیگری در جزیره قشم برای کنترل ناوگان دریایی آمریکا در خلیج فارس.^۸ البته طبیعی است که ایران بر اساس قانون اساسی خود هرگونه پیشنهاد این‌چنینی را رد خواهد کرد.^۹

نگاه روسیه به خلیج فارس، امنیتی‌تر از چین است. تلقی روسیه از خلیج فارس فراتر از انرژی و امنیت آن می‌باشد و مبانی ژئوپلیتیکی بیشتری دارد. در تیر ۹۱ رادیو اوستن نروژ بر اساس اطلاعاتی که به گفته‌ی او نهادهای اطلاعاتی آمریکایی و انگلیسی رصد کرده‌اند، از طرح روسیه برای اعزام ناوگان دریایی به دریای عرب

8 . <http://www.asriran.com/fa/news/51293>

۹ . در اصل ۱۴۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده: «استقرار هر گونه پایگاه نظامی خارجی در کشور هر چند به عنوان استفاده‌های صلح‌آمیز باشد ممنوع است.»

و آب‌های حوزه خلیج فارس در راستای تلاش روسیه برای حضور در مناطق بحرانی جهان به ویژه دریای مدیترانه و خلیج فارس برای حمایت از امنیت ملی اش خبر داد. گفته شده بود که روسیه طی دهه‌های قبل در دریای عرب و خلیج فارس حضور نداشته است.^{۱۰}

روسیه، چین و ایران از تهدید ناتو، درکی نسبتاً مشترک و البته با شدت‌های متفاوت دارند. این درک مشترک می‌تواند زمینه‌ساز همکاری‌های بیشتر میان این سه باشد تا پیامدهای توسعه ناتو در خلیج فارس را کاهش دهند. به نظر می‌رسد بستر این هم‌گرایی، می‌تواند سازمان همکاری شانگهای باشد که ظرفیت رقابت با ناتو و ایجاد نوعی موازنه نسبی در مقابل آن را داراست.

10 . <http://www.khabaronline.ir/detail/228340/World/middle-east>

اما در اواسط مهر ۹۴ و یک روز قبل از خروج ناو یو.اس.اس. روزولت آمریکا از خلیج فارس، یک ناو جنگی و موشک‌انداز روسی به خلیج فارس وارد شد. روس‌ها اعلام کرده‌اند به دلیل شرکت در حمله به مواضع گروه تروریستی داعش، به حضور این ناو در منطقه نیاز دارند.^{۱۱}

نگاه روسیه به توسعه ناتو در خلیج فارس نمی‌تواند به لحاظ راهبردی هم‌وزن توسعه ناتو به شرق تلقی شود. گسترش ناتو به شرق برای مسکو از ارزش راهبردی به مراتب بیشتری برخوردار است و سیاست‌های کرم‌لین در این خصوص بارها آشکارا بیان شده و در عرصه عمل نیز، روسیه نشان داده که نسبت به حوزه نفوذ خود جدی است. اما واقعیت این است که خلیج فارس شرایط متفاوتی دارد.

11 . <http://fa.shafaqna.com/news/32387>

فارغ از موقعیت جغرافیایی و فاصله از روسیه، خلیج فارس سال‌هاست که محل حضور آمریکاست. لذا توسعه ناتو در خلیج فارس برای روسیه یک امر کاملاً جدید محسوب نمی‌شود چرا که آمریکا به عنوان مهم‌ترین عضو ناتو، خود را به عنوان یک بازیگر موثر در این منطقه معرفی کرده است. البته اگر توسعه ناتو به خلیج فارس به نوعی زمینه‌ساز راهبرد «چرخش به شرق» از سوی آمریکا باشد، روسیه جدی‌تر از قبل به معادلات خلیج فارس خواهد نگرست.

به صورت کلی روسیه نسبت به جهانی شدن ناتو نگران است.^{۱۲} به خصوص که این امر اکنون به صورت آشکارتری به غرب آسیا و شمال آفریقا نیز رسیده است. عملیات نظامی در افغانستان از سوی ناتو، اولین عملیات

۱۲. برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به: ابومحمد عسگرخانی، علیرضا ثمودی پپله‌رود و یاسر نورعلی‌وند. «حوزه‌های همکاری و اختلاف روسیه با ناتو پس از جنگ سرد». فصلنامه مطالعات اوراسیای مرکزی. شماره ۱۲. ۱۳۹۲.

این سازمان نظامی در خارج از منطقه جغرافیایی اروپا و هم‌چنین بزرگ‌ترین عملیات از نظر استقرار نیروها بوده است.

عملیات ناتو در لیبی و پس از تصویب قطع‌نامه ۱۹۷۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز روسیه را بیشتر از قبل نگران ساخت. مقام‌های روس بر این باور هستند که الگوی لیبی می‌تواند به یک نمونه برای رفتارهای آتی ناتو تبدیل شود و روزی علیه روسیه نیز مورد استفاده قرار گیرد.^{۱۳} این موارد می‌تواند روسیه را نسبت به هرگونه توسعه سازمان‌یافته ناتو در معادلات غرب آسیا حساس‌تر سازد.

13 . Pouliot, Vincent (2011), «The Year NATO Lost Russia», in Fredric Merand, Martial Foucault and Bastien Irondele (eds.), European security since the Fall of the Berlin wall, Toronto, University of Toronto press.

۳. ایران، روسیه، چین و توسعه نفوذ ناتو در خلیج فارس

توسعه احتمالی ناتو در منطقه خلیج فارس، پیامدهای امنیتی معناداری برای جمهوری اسلامی ایران در پی خواهد داشت. تقویت حصار ناتو بر گرد ایران، به‌سازی جبهه عربی ضد ایرانی در منطقه، امنیت و بازار انرژی، امکان ورود رژیم صهیونیستی به معادلات خلیج فارس، مداخلات ثبات‌ساز ناتو در کشورهای عربی، امکان همکاری ارتش عربی و ناتو، سامانه امنیت منطقه‌ای بدون حضور ایران و... از جمله‌ی این پیامدها محسوب می‌شوند.^{۱۴}

در صورت عملی شدن حضور ناتو در خلیج فارس، ایران ناگزیر خواهد بود تا در الگوی رفتاری خود بنا به وضعیت نسبتاً جدید، تغییراتی ایجاد کند.

۱۴. سعید ساسانیان. «پیامدهای همکاری شورای همکاری خلیج فارس و ناتو بر امنیت ملی ایران». اندیشکده راهبردی تبیین. فروردین ۹۵.

توسعه هرچه بیشتر توان تسلیحاتی و دفاعی، ارتباط‌گیری با اعضای میانه‌روتر ناتو، تلاش برای همکاری بیشتر با اعضای شورای همکاری خلیج فارس، تلاش برای گفتمان‌سازی امنیتی در منطقه مبتنی بر امنیت دسته‌جمعی بدون حضور بازیگران فرامنطقه‌ای و... می‌تواند برخی از اقدامات ایران باشد. اما در این میان، بهره‌گیری از ظرفیت چین و روسیه به عنوان دو قدرت بزرگ که به دلیل رقابت با ایالات متحده آمریکا، سهم مهمی در نظام چندقطبی محتمل در آینده خواهند داشت، امری حائز اهمیت برای ایران است. آیا ایران می‌تواند همراه با روسیه و چین، به برقراری موازنه در مقابل ناتو که نفوذ و حضورش را در خلیج فارس توسعه داده، پردازد؟ پاسخ به این سوال، عمیقاً به درک این دو کشور از تهدید ناتو و علاوه بر آن، اهمیت حوزه خلیج فارس در نظر آنان گره خورده است.

بر اساس آنچه آمد، برخلاف چین که عمدتاً رویکردی مبتنی بر موازنه نرم در قبال آمریکا دارد، روسیه در عین تأکید بر همکاری با آمریکا در برخی حوزه‌ها، سیاست‌های تقابلی آشکارتری اتخاذ می‌کند. علاوه بر این، نگاه چین به خلیج فارس عمدتاً مبتنی بر امنیت انرژی است و این در حالی است که در رفتار روسیه در قبال این منطقه، نشانه‌های ژئوپلیتیکی و مولفه‌هایی مبتنی بر سیاست قدرت، قابل مشاهده است. مسکو از انفعال نسبی‌اش در قبال ناتو در بحران لیبی در سال ۲۰۱۱، درس‌های معناداری گرفته و نسبت به توسعه ناتو، نگرانی‌های عمیق‌تری دارد. از سوی دیگر، در صورت اجرای راهبرد «چرخش به شرق آسیا» از سوی آمریکا، روسیه تلاش بیشتری برای حضور در منطقه خواهد داشت.

اما آن گونه که در بالا ذکر شد، در صورت اجرای راهبرد چرخش به شرق آسیا از سوی آمریکا، توجه چین به اتخاذ سیاست‌هایی برای مهار آمریکا در پیرامون خود

معطوف خواهد شد. این امر البته نافی حضور جدی‌تر چین در خلیج فارس نیست، اگرچه این امر چندان محتمل نباشد.

به صورت کلی با توسعه نفوذ ناتو به خلیج فارس، فارغ از این که راهبرد چرخش به شرق آسیا از سوی آمریکا عملی بشود یا نه، امکان افزایش هم‌گرایی میان ایران، روسیه و چین بیشتر از قبل خواهد شد. هر سه بازیگر، با شدت‌های مختلف، نگرانی‌های مشترکی نسبت به توسعه ناتو دارند. طبیعی است که در صورت اجرای راهبرد مذکور آمریکا، این هم‌گرایی جدی‌تر خواهد شد. محتمل‌ترین بستر برای افزایش چنین هم‌گرایی‌ای، سازمان همکاری‌های شانگهای خواهد بود.

چین، روسیه، قزاقستان، تاجیکستان، ازبکستان و قرقیزستان اعضای این سازمان هستند که برای همکاری‌های چندجانبه امنیتی، اقتصادی و فرهنگی تشکیل شده است. ایران از سال ۲۰۱۲ عضو ناظر در شانگهای محسوب می‌شود.

اگرچه این سازمان هنوز یک معاهده دفاعی چندجانبه به شمار نمی‌رود، اما به عنوان یکی از نهادهای مؤثر و قابل رقابت با ناتو در منطقه آسیای میانه از آن یاد می‌شود. لذا در صورت توسعه نفوذ و حضور ناتو در خلیج فارس، ایران می‌تواند افزایش کمی و کیفی ارتباط با چین و روسیه و به صورت نهادی، سازمان شانگهای را در دستور کار قرار دهد.

جمع‌بندی

توسعه حضور و نفوذ ناتو در منطقه خلیج فارس می‌تواند پیامدهای مهمی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران داشته باشد. تقویت حصار ناتو بر گرد ایران، به‌سازی جبهه عربی ضد ایرانی در منطقه، امنیت و بازار انرژی، امکان ورود رژیم صهیونیستی به معادلات خلیج فارس، مداخلات ثبات‌ساز ناتو در کشورهای

عربی، امکان همکاری ارتش عربی و ناتو، سامانه امنیت منطقه‌ای بدون حضور ایران و... از جمله‌ی این پیامدها محسوب می‌شوند. طبیعی است که ایران برای مواجهه با این پیامدها، باید طراحی امنیتی خاصی داشته باشد تا از ابتکار عمل در موقعیتی که در حصار ناتو قرار گرفته، برخوردار باشد. همکاری با روسیه و چین می‌تواند یکی از اجزای این طراحی امنیتی تهران باشد. روسیه، چین و ایران از تهدید ناتو، درکی نسبتاً مشترک و البته با شدت‌های متفاوت دارند. این درک مشترک می‌تواند زمینه‌ساز همکاری‌های بیشتر میان این سه باشد تا پیامدهای توسعه ناتو در خلیج فارس را کاهش دهند. به نظر می‌رسد بستر این هم‌گرایی، می‌تواند سازمان همکاری شانگهای باشد که ظرفیت رقابت با ناتو و ایجاد نوعی موازنه نسبی در مقابل آن را داراست.

ایران برای مواجهه با پیامدهای ناشی از توسعه نفوذ و حضور ناتو در خلیج فارس، باید طراحی امنیتی خاصی داشته باشد تا از ابتکار عمل در موقعیتی که در حصار ناتو قرار گرفته، برخوردار باشد. همکاری با روسیه و چین می تواند یکی از اجزای این طراحی امنیتی تهران باشد.

نشانی پایگاه اینترنتی:

www.Tabyincenter.ir

شماره تماس جهت اعزام سخنران:

۰۲۱-۲۶۱۵۳۲۳۹

شبکه (کانال) اندیشکده راهبردی تبیین در تلگرام:

@Tabyincenter

